

André Tunc

Kärlekens jurist

av **Bill W. Dufwa**, professor i försäkringsrätt, Stockholms Universitet

Bill W. Dufwa

En fransk rättsvetenskapsman, André Tunc, kom att bli 1900-talets kanske störste jurist i världen, inte bara genom sina skrifter utan också genom det inflytande han utövade på sina kolleger och genom den inspiration han gav dem.

Behöver juristen vara besjälad av kärlek till medmänniskan för att på ett fullödigt sätt kunna uppfylla sina plikter i samhället? Ja, skulle den franske rättsvetenskapsmannen André Tunc ha sagt. Vem var då denne forskare, som vågade ge uttryck för en sådan sanning?

Tunc disputerade 1941 på en avhandling i kontraktsrätt (*Le contrat du garde*). 1944, vid 26 års ålder, blev han professor i civilrätt vid universitet i Grenoble, där han förblev till 1958 då han erhöll en professur vid juridiska fakulteten i Paris, efter 1968 Université Panthéon-Sorbonne, Paris I. Han var juridisk rådgivare åt dels Internationella Valutafonden i Washington (1947-1950), dels Ekonomiska Kommissionen för Europa i Geneve (1957-1958). I en lång rad akademiska sällskap över hela världen blev han upptagen som medlem och han erhöll åtta hedersdoktorat.

Tuncs livsverk kännetecknas av en oavslutlig strävan efter uppbrott från de trånga juridiska sammanhang han levde i. Han blev den

djarve nydanaren som lyckades förena de krafter i världen som hade samma ambition. I sitt eget land fick han föra den hårdaste kampen i detta hänseende. 1957 skrev han en kritisk artikel om forskningen och undervisningen vid de franska juridiska fakulteterna som han gav titeln *Att gå ut ur stenåldern*.¹ Den slog ned som en bomb och kom att bli ett slags manifest för en hel generation av franska juris studeranden. Men mest uppmärksammad blev hans insatser för en ny fransk trafikskadestiftning. När jag skall framträda inför vår Herre, kunde han säga, så kommer denne förmodligen att ha avsevärda förebråelser mot mig. Men om jag då får ta till orda, så kommer jag att säga. ”Ja, men under tjugo år kämpade jag för att bereda väg för lagen av den 5 juli 1985, och dagligen ser många skadelidande sitt öde förbättrat tack var den lagen”. Och, tillade han, i denna kamp blev jag hjälpt av tankar, undersökningar och erfarenheter från andra länder.

Det kunde inte ha sagts bättre. Den lag han

syftade på var den franska trafikskadelagen, införd efter en debatt som under många år skakade landets domstolar. Denna lag innebar inte bara att de skadelidandes ställning förbättrades; den får av allt att döma på sikt genomgripande konsekvenser för det franska obligationsrättsliga systemet. Det tillägg Tunc gjorde efter sina ord till vår Herre ger också uttryck för något väsentligt. Det visar vilken betydelse de internationella sammanhangen hade för honom liksom den tacksamhet han kände över vad dessa gett honom.

Kärlek och ödmjukhet

Inför hans resa till USA 1947 föreslog René David honom att skriva en bok om den amerikanska rätten. Det gjorde Tunc. Tillsammans med sin hustru påbörjade han under tiden i Washington två verk: *Le système constitutionnel des États-Unis d'Amérique* (1954)² och *Le droit des États-unis d'Amérique: sources et techniques* (1955). Dessa och senare böcker om USA³ svarade helt mot hans inställning. De hade en bred uppläggning och vände sig till alla människor. I en av andra världskriget alltjämt härjad värld hävdade han att kunskapen om medmänniskan är ett av mänsklighetens viktigaste element. Han kände en oerhörd glädje över att få tränga in i ett annat lands villkor. Med kollegan Marc Ancel kunde han anknyta till Baudelaire och säga att för ”komparatisterna” fanns ”en värld där handlingen skulle vara syster till drömmen”.⁴ I denna strävan att i ödmjukhet försöka förstå andra samhällen och kulturer ligger utgångspunkten för hans gärning.

Över huvud gjorde Tunc stora insatser för den komparativa rätten.. Han var chefredaktör för volymerna XI/1 (1983) och XI/2 (1986) av *International Encyclopedia of Comparative Law*, båda ägnade skadeståndsrätten. Arbetet med denna encyklopedi påbörjades under slutet av 50-talet och man har räknat med 17 volymer. I dag är endast Tuncs volymer

helt klara. Han redigerade också andra delar av encyklopedin. Inte minst skedde detta inom ramen för tidskriften *Revue Internationale de droit comparé*. Hans kärlek till den komparativa rätten bidrog säkert till hans stora internationella berömmelse.⁵

Ett annat rättsområde där Tunc gjorde väsentliga insatser var associationsrätten.⁶ Men det rättsområde som fängslade honom mest var och förblev skadeståndsrätten. Utöver otaliga artiklar blev han tillsammans med bröderna Jean, Henri och Léon Mazeaud medförfattare till det stora verket *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile délictuelle et contractuelle*. I förordet till den femte upplagan från 1957 kunde Henri och Léon Mazeaud skriva att denna nya utgåva var ”en total omarbetning, en ny *Traité*; den var André Tuncs *Traité* genom alla de förbättringar han förverkligar”.⁷ Det magistrala verk i flera volymer det här är fråga om kom att spela en stor roll för förståelsen av den franska skadeståndsrätten; detta gäller inte minst för svensk del.

Tolerans och intellektuellt mod

Men allt detta räcker inte. Till prestationerna kommer så människan. Ingen som träffade honom kunde undgå att känna den starka utstrålningen från hans personlighet. Tolerans och intellektuellt mod blev framträdande egenskaper i hans bagage. Och så anspråkslösheten. Han återopade aldrig sina många akademiska utmärkelser. När en sammanställning av hans artiklar och tal förbereddes vägrade han gå med på detta och endast övertalningsoperationer från de närmaste vännerna fick honom att till sist ge med sig.⁸ Den engelske rättsvetenskapsmannen Jolowicz kunde vid hans död säga: ”I shall not look upon his like again.”⁹ Och en kollega till honom i Tunisien gick längre. Han liknade honom vid ett helgon.¹⁰

Utanför sitt juridiska skriftställarskap kom

Tunc 1962 ut med en liten bok med titeln *Dans un monde qui souffre* (I en värld som lider). Kanske kan man säga att denna blev Tuncs testamente till ungdomen. Han ville en bättre värld. Boken visar han engagemang för den lilla människan och för de längre bort liggande målen. Rätten kunde och måste, menade han, helt enkelt bli rättvisare. Juristen hade en plikt att tränga utanför regelsystemen och försöka sätta in människan i ett större sammanhang, där rättvisa var det utslagsgivande. Tunc, genomsyrad av en kosmisk livskänsla, hade ett kärleksbudskap till människan och han förde ut det konsekvent över hela världen. Det vara denna lidelse som slog igenom i hans juridiska författarskap – och som påverkade läsaren. Om hans juridiska författarskap kan man säga som Apollinaire en gång lär ha yttrat om en annan författares romankonst: ”Den är upprörd och häri ligger dess kvalitet”.

En av de få gånger jag sammanträffade med Tunc, den sista, blev när Grande Chambre de la Cour de Cassation i samarbete med Centre de droit des obligations de l’Université de Paris I på våren 1997 i Paris stod för ett kollokvium. Ämnet var skadeståndsansvaret inom sjukvården.¹¹ Tunc, känd för sin ungdomliga framtoning, var nu en bruten man, märkt av den cancersjukdom han led av. Han inledde dagen med att visa en overheadbild, bestående av tre punkter. Den tredje hette kort och gott: ”La Suède”. Personskador, menade han, måste som i Sverige genom patientförsäkringen behandlas på ett särskilt sätt när det gäller ersättning till den skadelidande. I överensstämmelse med den franska rättens inställning kom diskussionen att på förmiddagen i allt väsentligt handla om det ”kontrakt” som patienten ingår med sin läkare. När det blev min tur på eftermiddagen kunde jag inte låta bli att säga att jag under mina läkarbesök aldrig någonsin upplevt att jag ingått ett kontrakt med läkaren. Jag fick medhåll men flera debattörer, särskilt ledamöterna av la Cour de

cassation, var reserverade; andra verkade inte alls tycka om vad jag sade. Då tittade jag på Tunc. Över hans ansikte spred sig ett leende. Jag förstod i vilket klimat han kämpat under sina tjugo år för den franska trafikskadlagen.

När Tunc avled den 16 september 1999 lämnade han efter sig ett ofattbart tomrum. Jurister över hela världen¹² sörjde en genial forskare och en personlighet med sällsam resning.

Sverige kan glädja sig över att André Tunc blev hedersdoktor vid juridiska fakulteten i Stockholm 1978. Det var under en höjdpunkt i fakultetens historia, en tid när intresset för de stora internationella sammanhangen var som störst.

¹ *Sortir du néolithique (Recherche et enseignement dans les Facultés de droit)*, Recueil Dalloz 1957, Chronique XIII, s. 71 ff.

² Vol. 1, *Histoire constitutionnelle* och vol. 2, *Les systèmes constitutionnels actuels*.

³ *Les Etats-Unis* (1959) och *Le droit des États-Unis* (1964).

⁴ *Jalons. Dits et écrits d’André Tunc*, Paris 1991, s. 49.

⁵ I Storbritanniens ”Who’s who” förekommer normalt inga utläningar. Undantag är statschefer, premiärministrar eller stora konstnärer. Sedan länge var Tunc upptagen där.

⁶ Se särskilt *Le droit anglais des sociétés anonymes* (1978) och *Le droit américain des sociétés anonymes* (1985).

⁷ H., L. et J. Mazeaud, *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile*, 5e éd. Paris 1957, s. I.

⁸ Resultatet blev den i not 6 ovan antecknade boken.

⁹ *Revue Internationale de droit comparé* 2000 s. 13.

¹⁰ M. Charfi, *Revue internationale de droit comparé* 2000 s. 23 ff (”Jusqu’à sa mort, il a été à la fois un savant et un saint”, s. 25).

¹¹ Kollokviet avsatte boken *L’indemnisation des accidents médicaux*, Paris 1997.

¹² Se t.ex. *Revue internationale de droit comparé* 2000 s. 4–25, innehållande nekrologer av jurister från, förutom Frankrike: Storbritannien, Tyskland, Japan, Brasilien och Tunisien.